

บทความปริทัศน์

ญาณวิทยาของสังคมศาสตร์

Epistemological Status of Social Science

อรุณี สันธิติวนิชย์

Arunee Santhitiwanich

ABSTRACT

Different consideration of the social reality; ontology, results in an epistemological status of wisdom in social science. The author argues what is the position of social science in the range of science and humanity. Then, the article describes the three categories of knowledge; empiricism, realism, and interpretism in the term of sources of knowledge, knowledge evaluation, progression of knowledge and its limitation. The last section is carefully investigated the social reality and ontology status of social science in social phenomenon to analyze the epistemological status in social science.

Keywords: epistemology, social science, epistemological status

บทคัดย่อ

ด้วยการมองความเป็นจริงทางสังคม (Social reality) ที่แตกต่างกัน ทำให้สถานะองค์ความรู้ทางสังคมศาสตร์ถูกตีความได้หลายมุมมอง ผู้เขียนพิจารณาการจัดกลุ่มทางความรู้ระหว่างความเป็นศาสตร์ ตามแนววิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และความเป็นมนุษย์ตามแนวการศึกษาทางมานุษยวิทยาที่เน้นการตีความ ว่าในการแสวงหาความรู้ของสังคมศาสตร์นั้น ควรมีความโน้มเอียงไปในทิศทางใด โดยพรรณนาระบบทัศน์ในการแสวงหาความรู้จากสำนักประจักษ์นิยม สำนักสันนิษฐาน และสำนักตีความว่า แต่ละสำนักมีระบบทัศน์เกี่ยวกับที่มาของความรู้ การประเมินความรู้ และความก้าวหน้าของความรู้

อย่างไร พร้อมทั้งระบุข้อจำกัดของแต่ละระบบทัศน์ แล้วนำมาพิจารณาลักษณะความจริงทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ญาณวิทยาของสังคมศาสตร์
คำสำคัญ: ญาณวิทยา สังคมศาสตร์ สถานะทางความรู้

บทนำ

การระบุสถานะทางสังคมศาสตร์ว่าควรอยู่จุดใดระหว่างความเป็นศาสตร์ (Science) และความเป็นมนุษย์ (Humanity) นั้นจะต้องพิจารณาปรัชญาของศาสตร์ต่างๆ โดย Lakatos (อ้างใน Gordon, 1991, p. 589) เชื่อว่าการศึกษาปรัชญาของศาสตร์ใดๆ จะต้องศึกษาความเป็นมาของศาสตร์ด้วย ทั้งนี้ Gordon (1991) ระบุว่าศาสตร์เป็นผลผลิตของอารยธรรมของ

ตะวันตก ดังที่ อนุสรณ์ (2542) ได้สรุปไว้ใน การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง: ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์ ดังนี้ (อนุสรณ์, 2542, หน้า 6–13)

ในยุคกรีกโบราณ มีคนจำนวนหนึ่งพยายามอธิบายสรรพสิ่งเกี่ยวกับจักรวาลและตนเอง โดยใช้วิธีการที่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งความพยายามดังกล่าวได้นำไปสู่การพัฒนาความรู้เชิงปรัชญาในเวลาต่อมา โดยเฉพาะปรัชญาธรรมชาติ (natural philosophy) และปรัชญาด้านสังคมศาสตร์ (moral philosophy) ซึ่งเป็นการวางรากฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ ตลอดจนถ่ายทอดสู่คนในสังคม ทั้งนี้ ผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากในยุคนั้น ได้แก่ Plato และ Aristotle

Plato ได้วางรากฐานการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติโดยอาศัยหลักคณิตศาสตร์และตรรกวิทยา ในขณะที่ Aristotle ได้วางรากฐานเรื่องวิธีการศึกษาธรรมชาติของสิ่งต่างๆ โดยการหาความรู้ อย่างมีระบบ ผ่านวิธีการ inductive และ deductive โดยพิจารณาเชิงเหตุและผล ด้วยการสังเกตเชิงประจักษ์ (empirical observation) แล้วหาความสม่าเสมอของปรากฏการณ์ที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่สัมพันธ์กันเชิงเหตุและผล เช่น หากฟ้าแลบ แล้วจะเกิดฟ้าร้องตามมา เป็นต้น และ Aristotle สามารถแยกความสัมพันธ์ที่เกิดโดยอุบัติเหตุ (accidental correlation) ได้โดยที่ไม่ต้องทำการทดลองใดๆ (Smith, 2000b, p. 7) ทั้งนี้ Aristotle เชื่อว่าความรู้ทุกสาขาวิชามีหลักการให้เหตุผลเหมือนกัน แม้ว่าแต่ละสาขาจะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างก็ตาม อันส่งผลต่อแนวคิด unified science ในเวลาต่อมา

ช่วง 200 ปี ก่อนคริสตกาล ความก้าวหน้าทางความรู้ได้หยุดชะงัก อันเนื่องมาจากโรมันมุ่งพัฒนา ด้านสถาปัตยกรรมและเกษตรกรรม โดยไม่สนใจการพัฒนาความรู้เดิมของกรีก ยิ่งกว่านั้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 จนถึง ต้นศตวรรษที่ 14 ยุโรปได้ถูกรอบงำโดย ศาสนจักร ทำให้ความรู้ในยุคกรีกโบราณไม่ได้รับ

การฟื้นฟู อย่างไรก็ตาม ก็มีความพยายามที่จะหลุดจากการครอบงำของศาสนจักร ในช่วงปลายศตวรรษที่ 14

การพัฒนาความรู้ได้เริ่มต้นอีกครั้งช่วงศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา มีการพัฒนาแนวคิด ทฤษฎี และวิธีการศึกษาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์หรือการศึกษาเชิงประจักษ์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาความเป็นศาสตร์ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ โดย Roger Bacon ได้นำวิธีการศึกษาของ Aristotle ในส่วนของการ inductive มาใช้กับการทดลองเพื่อหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นครั้งแรก อันส่งผลให้การพัฒนาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติใช้วิธีการ inductive อย่างแพร่หลาย กล่าวคือ การสังเกตหาความสม่าเสมอของปรากฏการณ์ แล้วตั้งเป็นสมมติฐาน เพื่อพิสูจน์ต่อไป (Smith, 2000b, pp. 7–9) อย่างไรก็ตาม Descartes ได้เสนอวิธีการ hypothetico-deductive ในการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติแต่ก็ไม่ได้รับการยอมรับในช่วงนั้น (Smith, 2000b, p. 8) จนกระทั่ง Popper (อ้างใน Wisdom, 1987, p. 76) เห็นว่า การสังเกตของคนเรามี theory-laden กล่าวคือ เวลาเราสังเกตอะไรก็จะให้ความหมายหรือตีความหมายจากสิ่งที่เรามีประสบการณ์แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละคน ดังนั้น Popper จึงเสนอวิธีการพิสูจน์ว่าผิด (Falsification) โดยเริ่มจากการตั้งสมมติฐานก่อนแล้วนำไปทดสอบโดยการทดลองหรือการสังเกตการณ์ ด้วยวิธี deductive จนกว่าจะพบว่าสมมติฐานนั้นมันผิด (falsify) แล้วจึงมาปรับปรุงพัฒนาสมมติฐานต่อไป ดังจะเห็นได้ว่าการเติบโตของความรู้ของกลุ่มนี้ มีลักษณะสะสมไปเรื่อยๆ (Smith, 2000a, p. 323) ซึ่ง Popper เชื่อว่าเกณฑ์ที่จะแยก science ออกจาก non-science คือความสามารถในการพิสูจน์ว่าผิดได้ (Smith, 2000b, p. 9–11)

ทั้งนี้ การศึกษาด้วยวิธีการดังกล่าวได้รับการยอมรับเป็นอย่างมาก จนในปลายศตวรรษที่ 18 ได้มีการแยก science ออกจากปรัชญา โดยกลุ่ม Logical

Positivist เชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกที่มีอยู่จริงนั้นจะต้องสามารถมีประสบการณ์ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ได้ เป็นลักษณะพื้นฐาน (foundation) และความรู้ที่อยู่บนฐาน foundation เท่านั้น จึงจะเป็น science ส่วนสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถมีประสบการณ์ด้วยได้จะเรียกว่าเป็น metaphysic (Manicas, 1987, p. 8) ซึ่ง Mill เชื่อว่าเป้าหมายของศาสตร์คือการสร้าง general law ที่ได้จากวิธีการทดลองเพื่อระบุเหตุและผลของสิ่งต่างๆ (Blaikie, 2000, p. 102)

ในปลายศตวรรษที่ 19 Comte เชื่อว่าศาสตร์ทุกสาขาจะต้องพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือเชื่อว่ามี unity of science แต่สังคมศาสตร์จะพัฒนาช้ากว่าศาสตร์อื่นๆ (Halfpenny, 2001, pp. 371–372) ซึ่งหลักการของ Comte ได้กลายเป็นมุมมองมาตรฐาน (standard view) ของกลุ่ม Vienna Circle หรือ Logical Positivist ที่ตั้งขึ้นในช่วง ค.ศ.1920 และมีอิทธิพลต่อการแสวงหาความรู้ทั้งอเมริกา อังกฤษ และกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษด้วย (Outhwaite, 1999, p. 48)

Marsh และ Furlong (2002) เห็นว่าผู้ที่ศึกษาด้านสังคมศาสตร์จะต้องมีจุดยืนที่ชัดเจนในด้านภววิทยา (Ontology) หรือทฤษฎีว่าด้วยความมีอยู่ของสิ่งต่างๆ (being) ด้วยการตอบคำถามว่ามีความจริงที่เป็นอิสระกับความรู้ของเราหรือไม่ หรือมันมีลักษณะพื้นฐานหรือไม่ ทั้งนี้ จุดยืนด้านภววิทยาจะเป็นตัวกำหนดมุมมองด้าน Epistemology ที่สะท้อนมุมมองของเราว่าเราสามารถหาความรู้จากโลกได้อย่างไร (Marsh and Furlong, 2002, pp. 17–19) ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็น 3 ประเด็น คือ 1) ที่มาของความรู้ 2) การประเมินความรู้ และ 3) ความก้าวหน้าทางความรู้

อนึ่งทางสังคมศาสตร์เมื่อพิจารณาภววิทยา และญาณวิทยาแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น 3 สำนักความคิด

ในยุคที่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติรุ่งเรือง ทางสังคมศาสตร์ก็เกิดการปฏิบัติพฤติกรรมศาสตร์ ในช่วง 1960s ซึ่งก็คือการที่นักสังคมศาสตร์ในยุคนั้นรับเอาแนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาการแสวงหาความรู้ ของ

ปรัชญาวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้ โดยเชื่อว่าธรรมชาติของสังคมศาสตร์นั้นเหมือนกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ จึงจะเป็น "ศาสตร์" นั่นคือการศึกษาลักษณะสิ่งที่มีประสบการณ์ด้วยได้ สังเกตเห็นได้เชิงประจักษ์เท่านั้น ซึ่งก็คือ Logical Positivist หรือ Empiricist นั่นเอง ขณะเดียวกันก็มีกระแสต่อต้านจากนักสังคมศาสตร์กลุ่ม Idealist หรือ กลุ่มตีความ (Interpretist) ที่ไม่เห็นด้วยกับการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้กับสังคมศาสตร์ เพราะเชื่อว่าธรรมชาติของสังคมศาสตร์แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ จึงไม่สามารถใช้วิธีเดียวกันได้ ซึ่งก็คือการปฏิเสธ unity of science นั่นเอง ขณะเดียวกันในทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติเองก็มีกลุ่มที่เรียกตัวเองว่านักสัจนิยม (Realist) เสนอว่าลักษณะพื้นฐานของสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ ไม่ใช่แค่สิ่งที่สามารถสังเกตได้ เห็นได้หรือว่ามีประสบการณ์ด้วยได้เท่านั้น เพราะสิ่งต่างๆ ยังมีคุณสมบัติที่อยู่โครงสร้างภายในและศักยภาพที่จะส่งผลต่อปรากฏการณ์ด้วย ซึ่งเราไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสหรือมีประสบการณ์ด้วยได้ ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวในรายละเอียดของแต่ละสำนักโดยพิจารณาทั้งภววิทยา และญาณวิทยา

สำนักประจักษ์นิยม (Empiricism หรือ Positivism)

สำนักประจักษ์นิยมมาพร้อมกับการแยกศาสตร์ออกจากปรัชญาในช่วงศตวรรษที่ 18 เพื่อแยกกลุ่มที่รับระเบียบวิธีการตรรกะและคณิตศาสตร์ของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้ในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ (foundationalist) กับกลุ่มที่ไม่ยอมรับวิธีการดังกล่าว (anti-foundationalist) โดยเชื่อว่าระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์นั้นเป็นแนวทางการหาความรู้ที่สมเหตุสมผลและเป็นวัตถุวิสัยมากที่สุดในการศึกษาโลกความจริง (Smith, 2000a, p. 319)

Marsh and Furlong (2002) ได้อธิบายจุดยืนด้าน ภววิทยา ของสำนักประจักษ์นิยมเชื่อว่าสิ่งต่างๆ

ในโลกนั้นมีอยู่จริงและมนุษย์สามารถรับรู้ความจริงเหล่านั้นได้จากประสาทสัมผัสทั้งห้า นั่นคืออยู่บนฐานของ foundation นั้นเอง ซึ่งความจริงของสิ่งต่างๆ นั้นมนุษย์สามารถมีประสบการณ์ด้วยได้ สังเกตได้ในเชิงประจักษ์ ดังนั้น ความจริงของสิ่งต่างๆ ของสำนักนี้ จึงจะต้องสามารถจับต้องได้ เห็นได้ มีประสบการณ์ได้ ส่งผลให้มุมมองด้านความรู้ (epistemology) สำหรับนักประจักษ์นิยม เชื่อว่าการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติกับสังคมศาสตร์ไม่แตกต่างกัน จึงสามารถใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์มาใช้ได้เหมือนกัน (Halfpenny, 2001, p. 372) นั่นคือ ที่มาของความรู้เกิดจากการวิเคราะห์เชิงตรรกะ (logic) ของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลโดยหาความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของปรากฏการณ์ทางสังคมได้ ซึ่งสามารถระบุปัจจัยที่เป็นเหตุของพฤติกรรมทางสังคมได้ โดยการพิสูจน์ (verification) จากการสังเกตปรากฏการณ์โดยตรง ตามที่ David Hume ระบุว่าความรู้เริ่มต้นจากประสาทสัมผัสของเรา แล้วสรุปเป็นทฤษฎี (induction) หรือ ใช้ทฤษฎีในการสร้างสมมติฐานแล้วนำไปทดสอบ โดยการสังเกตโดยตรง แล้วยืนยันหรือล้มล้างสมมติฐาน (deduction) ที่ไม่สามารถอธิบายสิ่งที่ศึกษาได้ โดยเชื่อว่าผู้ศึกษาหรือผู้สังเกตนั้นเป็นอิสระจากสิ่งที่ศึกษา (value-free) จึงมีความเป็นวัตถุวิสัย อย่างไรก็ตาม การประเมินความรู้ของสำนักนี้สามารถใช้วิธีการ falsification หรือ verification ก็ได้ ซึ่งเป้าหมายหรือความก้าวหน้าทางความรู้ของสังคมศาสตร์คือการสร้าง causal statement ที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปรากฏการณ์ทางสังคม และสามารถพยากรณ์ปรากฏการณ์ได้ จนในที่สุดความรู้ก็สะสมไปเรื่อยๆ กลายเป็นกฎ (law) ทางสังคมศาสตร์ ที่ไม่ขึ้นอยู่กับกาลเวลาและสถานที่ ซึ่งก็คือการตอบคำถามเชิงประจักษ์ ไม่ใช่การตอบคำถามในเชิงสิ่งที่ควรจะเป็น (normative question) (Marsh and Furlong, 2002, pp. 19–22)

อย่างไรก็ตาม Manicas (1987) ระบุว่า ทุกๆ

ความคิดเกี่ยวกับศาสตร์ สามารถโต้แย้งได้ (Manicas, 1987, p. 3) จึงไม่แปลกเลยที่สำนักประจักษ์นิยมถูกท้าทายในหลายแง่มุม (Smith, 2000a, p. 319) โดยเริ่มตั้งแต่ การโจมตีจุดยืนด้าน ภาววิทยา จากกลุ่ม anti-foundationalist ที่เชื่อว่าโลกทางสังคมนั้นแตกต่างจากโลกทางวัตถุ (Outhwaite, 1998, p. 285) กล่าวคือเป็นสิ่งที่ถูกสร้างในทางสังคม (social constructed) หรือโลกไม่ได้แยกจากความรู้ของเรา หรือความจริงนั้นขึ้นอยู่กับการศึกษาของมนุษย์ (Marsh and Furlong, 2002, p. 26) นอกจากนี้ สิ่งที่เราศึกษาทางสังคมศาสตร์ก็ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ทั้งหมด ซึ่งช่วง 1890s นักสังคมวิทยาในเยอรมันสายตีความ (Idealist) รวมตัวกันต่อต้านสำนักประจักษ์นิยม โดยเชื่อว่าธรรมชาติของสังคมศาสตร์หรือศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์ แตกต่างจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในประเด็นที่ว่า โครงสร้างทางสังคมต่างจากโครงสร้างทางธรรมชาติตรงที่มันไม่ได้คงอยู่อย่างเป็นอิสระจากกิจกรรมของมนุษย์ ดังนั้น โครงสร้างทางสังคมอาจเปลี่ยนแปลงไปตามพฤติกรรมของมนุษย์หรือหน่วยทางสังคม (agent) ในทางกลับกัน โครงสร้างทางสังคมเองก็ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย (Marsh and Furlong, 2002, p. 24) ตามหลักการของ Giambattista Vico ที่ระบุว่าความรู้เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้น ดังนั้น วัฒนธรรมและสังคมก็ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นทั้งสิ้น (Outhwaite, 1998, p. 285)

การที่มุมมองที่มีต่อความจริงต่างกัน ทำให้สังคมศาสตร์ไม่สามารถใช้วิธีการหาความรู้แบบเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ ซึ่งก็คือไม่สามารถมี unity of science ตามที่นักประจักษ์นิยมเชื่อได้ โดยระบุว่าศาสตร์เกี่ยวกับมนุษย์นั้นคือการไปทำความเข้าใจโดยการตีความเท่านั้น (Halfpenny, 2001, p. 377; Marsh and Furlong, 2002, p. 19, 24) เพราะจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ทางสังคมศาสตร์ ประวัติความเป็นมา และ ข้อเท็จจริงนั้นอยู่บนฐานของการเข้าใจความหมายในแต่ละสถานการณ์เฉพาะแตกต่าง

กันไป (Outhwaite, 1994, p. 23) โดย Windelband และ Rickert ได้ชี้ว่า การศึกษาวัฒนธรรมและสังคมนั้นจะให้ความสนใจที่กระบวนการของปัจเจกบุคคล และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนคุณค่าของมนุษย์ ในขณะที่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติให้ความสนใจกับกฎทั่วไปที่เกี่ยวกับวัตถุซึ่งแยกออกจากคุณค่าของมนุษย์ (Outhwaite, 1998, p. 286) ซึ่ง Quine (1961 อ้างใน Marsh and Furlong, 2002, pp. 23–24; Wendt, 1999, p. 58) ได้วิพากษ์นักประจักษ์นิยมใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. ความรู้ใดๆ ที่ได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์นั้นจะต้องถูกตีความผ่านแนวคิดต่างๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น

2. Quine และ Lakatos เห็นตรงกันว่า สิ่งที่เราศึกษานั้นก็ได้รับผลกระทบจากทฤษฎี และการตีความสิ่งต่างๆ ก็เพราะมีทฤษฎีเป็นกรอบอยู่ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ Kuhn (1970) ที่เชื่อว่าเรามีฐานทางทฤษฎีอย่างไร ก็จะเลือกสังเกตการณ์สิ่งที่จะอยากจะเห็นเท่านั้น

นอกจากการทำทฤษฎีของฝั่ง anti-foundationalist แล้ว นักสังคมศาสตร์ฝั่ง foundationalist เองก็ได้กล่าวถึงข้อผิดพลาดด้านภววิทยาของสำนักประจักษ์นิยมด้วย โดย Bhaskar เชื่อว่าสิ่งต่างๆ ในโลกเป็นอิสระ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งใดๆ ทั้งสิ้นรวมถึงมนุษย์ด้วย ดังนั้น สิ่งที่มีมนุษย์สังเกตเห็นได้จึงเป็นเพียงแค่บางส่วนของความจริงเท่านั้น ซึ่ง Positivist ไปถือเอาว่าสิ่งที่สังเกตเห็นได้เท่านั้นที่เป็นความจริง อันเป็นการเข้าใจผิดว่าการหาความรู้หรือความเข้าใจของเราต่อสิ่งที่ศึกษา เป็นสภาพของความจริง (Bhaskar, 1989, p. 27)

จึงพบว่าปัญหาด้านญาณวิทยาของนักประจักษ์นิยมคือ การเข้าใจผิดว่ามี value-free ในการได้มาซึ่งความรู้จากการ verify และ falsify ตามแนวทางเชิงประจักษ์เท่านั้น โดยไม่ได้สนใจมิติของความรู้ที่ได้ว่าเป็นผลผลิตทางสังคมที่เกิดขึ้นเฉพาะเวลาและสถานที่นั้น ทำให้ความรู้นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (transitive) และความรู้ที่แท้จริงตาม

ธรรมชาติ (intransitive) ของกลไกความสัมพันธ์ที่แท้จริงที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ (unobservable) ซึ่งการผิดเข้าใจของนักประจักษ์นิยมคือ การรับรองกฎความสัมพันธ์ที่อ้างอิงแต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น (Smith, 2000a, pp. 323–324; Marsh and Furlong, 2002, p. 22)

นอกจากนี้ Durkheim (1938 อ้างใน Wisdom, 1987, p. 15) ระบุว่า Objectivity ถูกแสดงอยู่ในรูปของการให้ความหมายทางสังคม เช่น สัญญาณไฟเขียวไฟแดง เป็นต้น นั่นคือเป็นวัตถุวิสัยภายใต้ข้อตกลงทางสังคม เช่นเดียวกับ Gupta ที่ระบุว่า การทดสอบเชิงประจักษ์ (empirical verification) ซึ่งเป็นวิธีการของ positivist เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับธรรมชาติของมนุษย์เพราะสำหรับมนุษย์เราริคิดแบบ subjective และไม่เป็นวิทยาศาสตร์ ในการเก็บข้อมูลต่างๆ เราสังเกตโลกโดยกรองผ่านวัฒนธรรม ความรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ความชอบ และประโยชน์ส่วนบุคคล ดังนั้น ถ้าการรับรู้ของมนุษย์เป็น subjective แล้วเราจะอ้างความเป็น objective ในการวิเคราะห์ของเราได้อย่างไร (Gupta, 2001, p. 71) อีกทั้ง พวก Critical theorist ที่โจมตี positivist ในช่วง 1950s โดยเชื่อว่าความรู้เชิงวิทยาศาสตร์นั้นเป็นผลผลิตของกิจกรรมมนุษย์ ดังนั้นจึงสามารถวิจารณ์ได้ ว่าวิเคราะห์อย่างไร ทำไม และเพื่อสนองตอบประโยชน์ของคนกลุ่มใด ซึ่งโจมตีว่าการหาความรู้ของนักประจักษ์นิยมนั้นมีเพียงด้านเดียวเท่านั้น คือการลดทอนทุกอย่างที่ศึกษาให้กลายมาเป็นวัตถุ (object) ที่สามารถจัดการหรือควบคุมได้ ซึ่งนักประจักษ์นิยมใช้วิธีการแบบนี้มาเป็นเครื่องมือในการรักษารากฐานของพวกกลุ่มทุน และการอ้างว่าปราศจากค่านิยมก็เป็นการมีค่านิยมในตัวเองอยู่แล้ว (Halfpenny, 2001, p. 375) นอกจากนี้ กลุ่ม Constructivist ยังโจมตีวิธีการ deduction ว่าการอธิบายของ สำนักประจักษ์นิยมเป็นการ overgeneralization เพราะเราสรุปจากสิ่งที่ศึกษาไปหาประชากรทั้งหมด ซึ่งเราไม่มีทางรู้ได้ว่าสิ่งที่เราศึกษานั้นจะสะท้อนความจริงทั้งหมดได้หรือ

ไม (Mir and Watson, 2000)

สำนักสังคมนิยม (Realism)

สำนักสังคมนิยมมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติว่า มีความจริงแท้อยู่ แต่เป็นความจริงเชิงลึก (ontology depth) (Smith, 2000a, p. 353) ที่ประกอบด้วย (1) เหตุการณ์ (events) อันเกิดจากคุณสมบัติของสิ่งต่างๆ แสดงออกผ่านกลไกความสัมพันธ์ต่อเนื่องในสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งก็คือสิ่งที่เราสามารถสังเกตเห็นได้ในเชิงประจักษ์หรือความจริงในระดับที่ positivist เข้าใจนั่นเอง แต่ว่าธรรมชาติยังมีความจริงอีกสองระดับ นั่นคือ (2) โครงสร้าง (structure) อันประกอบด้วยกลไกความสัมพันธ์ที่พึงมีต่อสิ่งต่างๆ ซึ่งนำไปสู่ความรู้ที่เป็นกฎความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (causal law) นั่นเอง และ (3) ความจริง (real essence) เป็นคุณสมบัติที่แท้จริงของสิ่งต่างๆ ซึ่งความรู้ที่เข้าถึงความจริงนี้ได้ จะเป็นการให้ความหมายที่แท้จริง โดยที่ Bhaskar (1989) เรียกว่า intransitive knowledge นั่นเอง (Bhaskar, 1989, pp. 16–17)

สิ่งที่เราศึกษา (object of knowledge) นั้น ไม่ใช่ปรากฏการณ์หรือสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น แต่เป็นตัวตนที่แท้จริง (real entity) ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ ประสพการณ์ หรือเงื่อนไขต่างๆ ของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ที่จะต้องสร้าง วัตถุทางสังคม (social construct) ผ่านความรู้ ประสพการณ์ ความเชื่อ และอื่นๆ ซึ่ง Bhaskar ได้แบ่งความรู้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น (social product) หมายถึงความรู้ที่ขึ้นอยู่กับมนุษย์ จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ (transitive) และ 2) ความรู้ที่เป็นธรรมชาติของสิ่งนั้นจริงๆ (real essence) เพราะความจริงของธรรมชาติจะมีคุณสมบัติ โครงสร้าง และกลไกต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการเกิดเหตุการณ์อยู่ ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับมนุษย์ (Smith, 2000a, pp. 347–348; Bhaskar, 1989, pp. 16–17)

นอกจากนี้ “ศาสตร์” ของ สำนักสังคมนิยม หมายถึง กิจกรรมหรือกระบวนการทางความคิดและธรรมชาติที่พยายามแสดงลักษณะทางธรรมชาติ และสร้างแนวทางที่จะกระทำกับสิ่งต่างๆ ที่เป็นอิสระจากความคิดของเรา นั่นหมายถึง ความเป็นศาสตร์ขึ้นอยู่กับโครงสร้างและกลไกที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์และความรู้ผ่าน social activity of science (Smith, 2000a, pp. 347–350) หรือ การหาความรู้แบบ intransitive นั่นเอง ทั้งนี้ เพราะประสพการณ์หรือการรับรู้ของเรานั้นมันไม่เกี่ยวข้องกับ causal law และการทดสอบของเราเป็นเพียงการสร้างรูปแบบของเหตุการณ์ (pattern of events) เท่านั้น เราไม่ได้สร้าง causal law ดังนั้นการศึกษาคausal law จึงต้องกระทำในลักษณะของระบบเปิด ซึ่งต่างจากระบบปิด ดังนี้ (Smith, 2000a)

อย่างไรก็ตาม การนำแนวคิดสำนักสังคมนิยมมาใช้กับสังคมศาสตร์จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างธรรมชาติของสังคมศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติด้วย ทั้งนี้เพราะนักสังคมนิยมยอมรับในความแตกต่างระหว่างสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Schütz, 1953, pp. 53–54; Manicas, 1987, p. 269) อันเป็นการไม่ยอมรับ unity of science ซึ่ง Bhaskar ได้ระบุความแตกต่างไว้ 4 ประการดังนี้ (Smith, 2000a, p. 354; Wendt, 1999, pp. 69–72)

1. โครงสร้างทางสังคมไม่ได้อยู่อย่างเป็นอิสระจากกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์กระทำ นั่นคือมนุษย์ก็มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม (activity-dependence)
2. โครงสร้างทางสังคมไม่ได้เป็นอิสระจากแนวคิดของคนในสังคม นั่นหมายถึง คนในสังคมรับรู้หรือยอมรับว่ามีสิ่งนั้น สิ่งนั้นจึงจะมี (concept-dependence)
3. โครงสร้างทางสังคมขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและสถานที่ เนื่องจากอยู่ในระบบเปิดที่ปัจจัยต่างๆ สามารถมากระทบได้ตลอดเวลา (time and space-dependence)

4. โครงสร้างทางสังคมสามารถเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นใหม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ทางสังคมและชนบทธรรมเนียม (social relation-dependence)

ด้วยความแตกต่างทั้ง 4 ประการข้างต้น ทำให้ทางสังคมศาสตร์ไม่สามารถใช้วิธีการทดลองเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ แต่มนุษย์ก็มีศักยภาพในการสร้างความรู้ในเชิงเหตุและผลได้ ดังนั้นเราจึงสามารถพยายามสร้างโครงสร้างและกลไกที่แท้จริง ที่สนองตอบปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรามีประสบการณ์ด้วยได้ (Smith, 2000a, p. 360)

การแสวงหาความรู้ของนักสังคมนิยมจึงเริ่มจากการระบุและพรรณนาความสม่ำเสมอหรือผลกระทบที่สำคัญของสิ่งที่ศึกษา หรือเชื่อในความจริงของสิ่งที่จะศึกษาก่อน จากนั้น จึงสร้างตัวแบบ (model) จากทฤษฎีที่ระบุกลไกความสัมพันธ์เบื้องต้น เพื่ออธิบายกลไกหรือความเชื่อมโยงของโครงสร้างความสัมพันธ์ของสิ่งที่ศึกษา ด้วยวิธีการต่างๆ ที่สามารถเก็บข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ เพื่อระบุโครงสร้างหรือกลไกของสิ่งที่ศึกษาได้ แล้วตรวจสอบตัวแบบที่สร้างขึ้นมา อย่างไรก็ตามการที่สิ่งต่างๆ

อยู่ในระบบเปิด ที่มีปัจจัยอื่นๆ มากมาย จึงทำให้การประเมินความรู้ที่ได้มานั้นถูกหรือผิดนั้นทำได้ยาก แต่อาจดูที่ความสมจริง หรือตัวแบบนั้นสามารถอธิบายปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ศึกษาได้สมบูรณ์เพียงใด ซึ่งความก้าวหน้าของความรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสามารถเข้าใจความรู้แบบ intransitive ได้ (Smith, 2000a, p. 360)

การที่นักสังคมนิยมศึกษาสิ่งที่ไม่สามารถมีประสบการณ์ด้วยได้หรือไม่สามารถมองเห็นได้ และอธิบายกลไกหรือสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยการให้ชื่อ จึงทำให้นักสังคมนิยมถูกท้าทายเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะจากกลุ่มสำนักประจักษ์นิยมที่แย้งว่าเราไม่สามารถเรียกสิ่งที่มองไม่เห็นว่าเป็นความจริงได้ และข้อโต้แย้งจากกลุ่มสำนักจิตความนิยมที่เห็นว่าการให้ชื่อสิ่งต่างๆ มันเป็นการสร้างวาทกรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น และการดำรงอยู่ของสิ่งต่างๆ ทางสังคมนั้นมันไม่ได้เป็นอิสระจากมนุษย์อย่างที่นักสังคมนิยมพยายามศึกษา (Wendt, 1999, pp. 52–53) ทั้งนี้ Manicas ระบุว่า การให้ชื่อหรือการใช้ภาษานั้นเกิดจากการให้ concept กับ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นโครงสร้างหรือกลไก

ตารางที่ 1 แสดงความแตกต่างของระบบปิดและระบบเปิดในทางญาณวิทยา

ลักษณะ	ระบบปิด	ระบบเปิด
ความเรียบง่ายและความสลับซับซ้อน	จำกัดเฉพาะตัวแปรที่สามารถวัดได้ เพื่อสร้างความเป็นไปได้ในการระบุและทำนายความสัมพันธ์ที่ชัดเจน	การได้มาซึ่งความรู้ที่มีความสลับซับซ้อน อันเนื่องมาจากเงื่อนไขด้านคุณสมบัติของสิ่งที่ศึกษา ไม่ได้มีเพียงสิ่งที่เห็นได้ภายนอกเท่านั้น
ขอบเขตภายนอก	กำหนดสาเหตุที่มีความยุ่งยากออกไป โดยเลือกเฉพาะสิ่งที่เห็นได้และคิดว่ามีอิทธิพลต่อเหตุการณ์เท่านั้น นั่นคือ x จะส่งผลต่อ y เท่านั้น	สิ่งต่างๆ สามารถเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของสิ่งอื่นๆ ได้ และไม่สามารถทำนายผลที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เช่น x ส่งผลให้เกิด y แต่ z ก็ส่งผลให้เกิด y ด้วยก็ได้ เป็นต้น
คุณสมบัติตามธรรมชาติ	ศึกษาและวิเคราะห์เพียงภายนอกเท่านั้น ไม่ให้ความสนใจกับคุณสมบัติธรรมชาติ	พยายามจำแนกระหว่างคุณสมบัติตามธรรมชาติของสิ่งต่างๆ กับโครงสร้างที่กระทบกับการมีปฏิริยาของสิ่งนั้นในเงื่อนไขต่างๆ

ทางสังคม ดังนั้น กิจกรรมจึงเป็นตัวสร้างภาษา เช่น การเลือกตั้ง เป็นต้น (Manicas, 1987, p. 270)

อย่างไรก็ตาม นักสังคมนิยมเองก็ยอมรับว่า ความรู้ทางสังคมศาสตร์ตามแนวคิดของสำนักสังคมนิยมก็ยังมีคามไม่แน่นอนอยู่ อันเนื่องมาจากสาเหตุสองประการ (Smith, 2000a, p. 358)

1. การทำงานภายใต้โครงสร้างหนึ่ง อาจเกี่ยวข้องกับโครงสร้างอื่นด้วย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทุน-แรงงาน อาจจะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของกลุ่มเพศ หรือความสัมพันธ์ของกลุ่มเชื้อชาติ

2. ส่วนประกอบต่างๆ ของโครงสร้างทางสังคมขึ้นอยู่กับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปของมนุษย์ ดังนั้น ความรู้จึงไม่สามารถใช้อธิบายข้ามเวลาและสถานที่ได้ เช่น ผิวน้ำของมนุษย์สามารถถูกไฟเผาไหม้ได้ เพราะไฟมีคุณสมบัติของความร้อน แต่เมื่อมนุษย์พัฒนาเสกกันความร้อนได้ แล้วใส่เสกกันความร้อน ไฟก็ไม่สามารถเผาไหม้ผิวน้ำได้ หรือ คนถือเช็กไปขึ้นเงินสดที่ธนาคาร หรือคนเขียนใบถอนเงิน ก็สะท้อนให้เห็นว่ามันมีความเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมและระบบธนาคารอยู่ เป็นต้น

ดังนั้น ด้วยธรรมชาติของสิ่งต่างๆ ทางสังคม (social kinds) ที่ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ กิจกรรม การยอมรับและความสัมพันธ์ทางสังคม จึงทำให้ความรู้ทางสังคมศาสตร์อาจทำได้เพียงการสร้าง transitive knowledge เท่านั้น เพราะธรรมชาติของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลจากการสร้างสิ่งต่างๆ ทางสังคม (social construct) ซึ่งเป็นลักษณะทางธรรมชาติของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม ดังนั้น สิ่งที่สังคมศาสตร์ศึกษา คือการศึกษา social construct ในแต่ละสังคมในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้นเอง

อย่างไรก็ตาม การที่นักสังคมนิยมมุ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมโดยอธิบายเหตุและผลของสิ่งที่ศึกษา เพื่อขึ้นขึ้นถึงการดำรงอยู่ของกลไกภายในที่

เชื่อมโยงโครงสร้างของสิ่งต่างๆ ซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้นั้น กล่าวคือ เน้นที่โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (structure) เป็นหลัก ทำให้กลุ่มนี้ถูกโจมตีว่าละเลยความสำคัญของ agency ในฐานะของผู้ใช้โครงสร้างในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา ซึ่ง Giddens ได้เสนอว่าโครงสร้างนั้นจะเป็นกฎเกณฑ์ที่กำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม ในขณะที่ตัวคนปัจเจกบุคคลก็สามารถใช้โครงสร้างที่มีอยู่ในสังคมเป็นทรัพยากรในการแสดงพฤติกรรมตามความรู้สึกนึกคิดของคนได้ ซึ่งอาจเป็นผลที่ทำให้โครงสร้างนั้นเปลี่ยนแปลงได้ (อนุสรณ์, 2542, หน้า 167-168) ดังนั้น แนวคิดของนักสังคมนิยมจึงมีข้อจำกัดในการอธิบายพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลผ่านกลไกทางสังคมอยู่

สำนักตีความนิยม (Interpretism)

แนวการตีความเกิดขึ้นจากการต่อต้านการนำแนวการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติมาใช้กับสังคมศาสตร์ของกลุ่ม anti-foundationalist ที่เชื่อว่าความจริงไม่เป็นอิสระจากการรับรู้ของมนุษย์ โดยไม่ยอมรับว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติมีลักษณะเหมือนปรากฏการณ์ทางสังคม โดย Kant (อ้างในอนุสรณ์, 2542, หน้า 56; Smith, 2000a, p. 328; Marsh and Furlong, 2002, p. 20) ได้แบ่งว่าปรากฏการณ์ตามธรรมชาตินั้นสามารถศึกษาและเข้าใจได้ด้วยแนวทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ แต่ความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีความหมายในตัวเองนั้น (noumena) ไม่สามารถใช้วิธีการวิทยาศาสตร์ธรรมชาติศึกษาได้ เช่นเดียวกับ Windelband (อ้างใน Smith, 2000a, p. 331) ที่อธิบายว่าวัตถุทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินั้นอยู่นิ่งงที่ แต่วัตถุทางสังคมศาสตร์มีความเฉพาะในแต่ละเหตุการณ์แตกต่างกันไป

ทั้งนี้ Kant เชื่อว่า ความจริงนั้นเกิดจากข้อตกลงของความรู้กับสิ่งนั้น ดังนั้น ปรากฏการณ์

ทางธรรมชาติที่เราเห็น จึงเป็น ผลผลิตของประสบการณ์ของเราต่อสิ่งนั้น และเงื่อนไขภายในความคิดความรู้สึก (mind) ของเราที่ให้ความหมายและเหตุผลต่อการเกิดปรากฏการณ์นั้น (Smith, 2000a, p. 331) จะเห็นได้ว่า แนวคิดของ Kant นั้นจะผสมระหว่างจุดยืนด้านภววิทยาของการไม่เชื่อว่ามีความจริงแท้ที่อยู่ (anti-foundation) หรือความจริงนั้นขึ้นอยู่กับมุมมองและการตีความของมนุษย์ และฐานแนวคิดทางสังคมศาสตร์ที่เชื่อว่าความคงอยู่ของมนุษย์ (human being) นั้นเป็นตัวสร้างโลกทางสังคม นั้นเพราะคุณสมบัติอย่างหนึ่งของมนุษย์คือความมีเหตุผล ดังนั้น เมื่อเราเห็นอะไรเราก็จะตีความ จัดกลุ่ม และจดจำ (Moses and Knutsen, 2007, p. 171) เช่นเดียวกับ Lotze (อ้างใน Smith, 2000a, p. 331) ที่เชื่อว่าความสัมพันธ์ทางความคิดของมนุษย์เป็นตัวสร้างความจริง หรือ ที่ Locke และ Hume (อ้างใน Moses and Knutsen, 2007, p. 192) ระบุว่า the world is manmade และ Dilthey (อ้างใน Smith, 2000a, p. 335) ก็เชื่อว่าความมีอยู่ของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

เมื่อ Interpretist เชื่อว่าไม่มีความจริงแท้แน่นอน (universal truth) หรือไม่มีความจริงเดียว เพราะความจริงขึ้นอยู่กับความคิด ความเข้าใจและการตีความของแต่ละคน ดังนั้น เป้าหมายของการสร้างความรู้จึงเน้นที่การทำความเข้าใจ ความหมายของการกระทำหรือสิ่งที่ศึกษา ว่าทำไมปรากฏการณ์นี้จึงเกิดขึ้น คนประพจน์เช่นนี้เพราะอะไร เป็นต้น ในแง่ของที่มาของความรู้นั้นจะต้องเริ่มจากการระบุ (identified) สิ่งที่ต้องการศึกษาหรือตีความ แล้วสร้างความรู้ต่อสิ่งนั้นขึ้นมาและจัดกลุ่มเพื่อจดจำภายใต้ categories 4 กลุ่ม ได้แก่ เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ เชิงความสัมพันธ์ และเชิงตัวแบบ (Smith, 2000a, p. 328; Moses and Knutsen, 2007, p. 171) อย่างไรก็ตาม นักสังคมศาสตร์ในกลุ่มนี้ได้แยกย่อยออกไปอีกหลายกลุ่ม เช่น Constructivism, Hermeneutic,

Post-modern เป็นต้น ส่งผลให้วิธีการศึกษาของสำนักนี้ไม่มีวิธีการตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ศึกษา แต่กระบวนการที่นักตีความเสนอคือ hermeneutic circle ที่ในการตีความ ผู้ศึกษาจะต้องพิจารณากลับไปกลับมา ระหว่างการตีความในภาพรวม และการพิจารณารายละเอียด เนื่องจากรายละเอียดจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม และภาพรวมก็สะท้อนให้เห็นรายละเอียดใหม่ๆ ที่สำคัญได้ นอกจากนี้ ผู้ศึกษาอาจใช้วิธีการร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับสิ่งที่ศึกษาโดยการไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ศึกษาได้ อย่างไรก็ตาม Weber ได้เสนอว่า การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมเป็นการทำความเข้าใจโดยใช้การตีความ ควรจะอธิบายในเชิงแรงจูงใจ เนื่องจากการกระทำของมนุษย์มีเจตนา ดังนั้นจึงต้องศึกษาแรงจูงใจของคนว่าอะไรเป็นแรงจูงใจให้เขากระทำเช่นนั้น เป็นต้น (อนุสรณ์, 2542, หน้า 61; Blaikie, 2000, p. 115)

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกของนักตีความนิยม ที่การศึกษาเรื่องเดียวกันหรือการตีความเรื่องเดียวกันอาจได้ความรู้แตกต่างกันได้ นั่นคือ ความรู้มีลักษณะเป็น subjective (Smith, 2000a, p. 328) เนื่องจากความคิดความเชื่อของผู้ศึกษาจะเป็นตัวครอบความคิดและความเข้าใจของผู้ศึกษา ส่งผลให้จุดอ่อนของการศึกษาแนวนี้อยู่ที่การประเมินความรู้ เพราะความจริงขึ้นอยู่กับบุคคล พฤติกรรมเดียวกันแต่เราให้ความหมายต่างกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาจใช้การศึกษาซ้ำ หรือเปรียบเทียบกับกรณีอื่นเพื่อปรับปรุงแก้ไข ก็ได้ (อนุสรณ์, 2542, หน้า 69) นอกจากนี้ สำนักตีความจะเน้นการทำความเข้าใจความคิดในการกระทำของบุคคล ทำให้ละเลยการพิจารณาโครงสร้างทางสังคมที่ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมต่างๆ ออกมา

อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าของความรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการรับรู้ร่วมกันของคนในสังคมหรือการเข้าใจต่อสิ่งนั้นร่วมกันนั่นเอง ซึ่งนักตีความสายสังคมศาสตร์อย่าง Constructivist เห็นว่าความรู้คือความเข้าใจร่วมกัน (intersubjective)

ดังเช่น Whewell ได้ระบุว่า ความรู้นั้นเกิดจากบริบททางประวัติศาสตร์ สภาพสังคม ความคิด และการสื่อสารและภาษา (Moses and Knutsen, 2007, p. 165, 176) ซึ่งแต่ละคนจะมีบริบทเหล่านี้แตกต่างกัน ทำให้การตีความสิ่งต่างๆ ต่างกัน ทั้งนี้ Constructivist เชื่อว่ามีความจริงที่คนที่อยู่ภายใต้บริบทเดียวกันจะสามารถเข้าใจร่วมกันได้ (intersubjective) ผ่านการสื่อสารและรับรู้ร่วมกัน ดังที่ Gadamer ระบุว่าความรู้คือการขยายเส้นขอบฟ้าตนเอง (Moses and Knutsen, 2007, p. 174)

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า Constructivist เป็นสำนักหนึ่งในสายตีความที่จะค่อนข้างไปทางสำนักสังคมนิยม เพราะ Constructivist ไม่ได้ปฏิเสธว่าไม่มีความจริงอยู่ แต่เรารู้ความจริงได้จากสิ่งที่เรายอมรับเท่านั้น (Moses and Knutsen, 2007, p. 176) และยังให้ความสำคัญกับการอธิบายในระดับโครงสร้างทางสังคมด้วย ซึ่ง Constructivist ทั้งสายวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและสายสังคมศาสตร์ต่างมีความเชื่อพื้นฐาน 6 ประการร่วมกัน ดังนี้ (Mir and Watson, 2000)

1. ความรู้เป็น theory-laden โดยเชื่อว่ากระบวนการศึกษานั้นเกิดจากผู้ศึกษาจินตนาการภายใต้กรอบความคิดของตนเองที่มีมา กับสิ่งที่ศึกษาเพื่อสร้าง model ของความเป็นจริงขึ้นมา ซึ่งเราเรียกสิ่งนั้นว่าความรู้

2. การแยกผู้ศึกษาออกจากปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ศึกษานั้น ไม่มีทางเป็นไปได้ เพราะความจริงของปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ศึกษานั้นเกิดจากการยอมรับของตัวผู้ศึกษา

3. การแยกสิ่งที่เป็นทฤษฎี (theory) และสิ่งที่มีในการปฏิบัติ (practice) ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากสิ่งที่ปฏิบัตินั้นคงอยู่ทั้งก่อนและหลังทฤษฎี กล่าวคือทั้งสองเชื่อมต่อกันอยู่

4. ผู้ศึกษาไม่สามารถมีความเป็นกลางหรือมีวัตถุวิสัยได้ เพราะมนุษย์มี theory-laden อยู่

5. การศึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้ที่ศึกษาอยู่ภายใต้ชุมชน (community) ที่มีฐานความเชื่อ

เช่นเดียวกัน ซึ่งจะทำให้เราสามารถตีความสิ่งที่ศึกษาได้สอดคล้องกัน

6. Constructivism สร้างระเบียบวิธีการศึกษาที่สะท้อนความเข้าใจเรื่องภววิทยา และญาณวิทยา เพื่อตอบคำถาม ดังนั้นจึงสามารถหิบบั้มวิธีการของสำนักต่างๆ มาใช้ได้อย่างหลากหลาย

ผู้เขียนได้กล่าวถึงจุดยืนและข้อโต้แย้งของแต่ละสำนักความคิดปรัชญาสังคมศาสตร์ที่มีต่อสังคมศาสตร์ ซึ่งแต่ละสำนักต่างก็มีข้อดีและข้อจำกัดแตกต่างกันออกไป

อะไรคือญาณวิทยาของสังคมศาสตร์

Hunt (1966) ได้จัดกลุ่มความรู้ของมนุษย์เป็น 3 สาขาหลัก (Hunt, 1966, p. 21) ได้แก่ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์ และความเป็นมนุษย์ (humanities) ซึ่งแต่ละสาขาหลักก็จะแบ่งย่อยเฉพาะเจาะจงลงไปอีก โดยวิทยาศาสตร์ธรรมชาติศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเช่น เคมีและฟิสิกส์ และชีววิทยาที่ศึกษาลึกลงมีชีวิตอื่น ที่สามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้ทั้งหมด ทั้งนี้ humanities สนใจศึกษาเกี่ยวกับความพยายามของมนุษย์ในการแสดงออกซึ่งจิตวิญญาณ อารมณ์และความรู้สึก ผ่านวรรณกรรมและศิลปะในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการหาความหมายของชีวิต ซึ่งเป็นการตีความจากการกระทำจึงจัดอยู่ในกลุ่มของนักตีความนิยม ในขณะที่สังคมศาสตร์เป็นความรู้ของมนุษย์ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับแง่มุมต่างๆ ของมนุษย์ในลักษณะของกลุ่มคน หรือองค์กร (Hunt, 1966, p. 21; Brown & Brown, 1975, p. 3) เพื่อทำความเข้าใจการกระทำหรือพฤติกรรมของกลุ่มคนที่แสดงออกมา และเพื่ออธิบายการกระทำหรือปรากฏการณ์ทางสังคม ตลอดจนเพื่อคาดเดาหรือพยากรณ์พฤติกรรมของคนหรือกลุ่มคนได้ ดังนั้น สังคมศาสตร์จึงมีความสลับซับซ้อนมากกว่าความรู้สาขาอื่นๆ

ผู้เขียนเห็นว่าภววิทยาด้านสังคมศาสตร์ มี

ลักษณะเฉพาะแตกต่างจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ตรงที่สิ่งที่วิทยาศาสตร์ธรรมชาติศึกษาล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเป็นผลจากการเกิดขึ้นของธรรมชาติเป็นวัตถุ (object) จึงมีความจริง (truth) ที่คงที่หรือมีการเปลี่ยนแปลงเข้ามา ในขณะที่ยังที่สังคมศาสตร์ศึกษาเป็นล้วนแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น นั่นคือไม่ว่าจะเป็น รัฐ องค์กร กลุ่ม สังคม วัฒนธรรม เป็นต้น แม้ขณะที่ศึกษาสิ่งนั้นอาจมีอยู่จริง แต่ความคงอยู่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่างๆ ทางสังคม ได้แก่ เวลา-สถานที่ กิจกรรมของมนุษย์ ความสัมพันธ์ทางสังคม และการยอมรับทางสังคม (Smith, 2000a, p. 354) ดังนั้น ความจริงของแต่ละสังคมจึงไม่เหมือนกัน อันเป็นผลมาจากบริบทและเงื่อนไขของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน เช่น การยอมรับให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนของไทย กับของสิงคโปร์ก็ไม่เหมือนกัน เป็นต้น ทั้งนี้ มนุษย์มีศักยภาพในการสร้างความจริงร่วมกันได้ ผ่านการสื่อสารหรือภาษา เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันของสังคมหรือระหว่างสังคม ซึ่งดำเนินการผ่านกลไกความสัมพันธ์ต่างๆ ที่สังคมสร้างขึ้น และรักษาสถานะที่สังคมสร้างให้คงอยู่ได้ด้วยการให้คุณค่ากับสิ่งนั้น

Wisdom ได้แยกให้เห็นความแตกต่างของข้อเท็จจริงทางสังคมศาสตร์ กับข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ว่าแตกต่างกันตรงที่ข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์นั้นไม่ว่าใครจะมองหรือใครจะตีความก็ได้ความหมายตรงกัน นั่นคือ มีความเป็นวัตถุวิสัย (objective) ในขณะที่ข้อเท็จจริงทางสังคมศาสตร์เป็นการให้ความหมายทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และบริบทในสังคมที่ทำให้เราเข้าใจสิ่งนั้น (Wisdom, 1987, pp. 12–13) เช่น สัญญาณไฟเขียว-ไฟแดงบริเวณสี่แยก หรือการยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นต้น นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้การศึกษาทางสังคมศาสตร์ไม่สามารถใช้วิธีการเดียวกับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติได้ก็คือ การไม่สามารถอธิบายการมีอยู่ของความเป็นจริงทางสังคมได้ เพราะความเป็นจริงทางสังคมประกอบ

ด้วย ประเพณี วัฒนธรรม แนวปฏิบัติ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้น ความเชื่อทางสังคม สถาบันทางสังคมและคุณค่าต่างๆ ซึ่งล้วนแต่ไม่สามารถจับต้องได้ (Wisdom, 1987, pp. 18–19) จึงไม่สามารถใช้แนวทางแบบสำนักประจักษ์นิยมได้

ด้วยลักษณะของสิ่งที่ศึกษาทางสังคมแตกต่างจากวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ และสิ่งต่างๆ จะมีอยู่ในสังคมได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับกรอบทางสังคมทั้งสิ้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาววิทยาในมุมมองของผู้เขียนเป็นผลมาจากการรวมแนวคิดของสำนักสังคมนิยม และ Constructivism นั่นคือ ผู้เขียนยอมรับว่ามีความจริงอยู่ แต่ความจริงที่สังคมศาสตร์ศึกษานั้นเป็นความจริงที่สังคมหรือมนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นได้ถูกให้อำนาจ และกลไกความสัมพันธ์ (causal mechanism) ที่จะมิปฏิสัมพันธ์กับหน่วยอื่นๆ ในสังคมขึ้นมาด้วย ในรูปของกฎระเบียบหรือปทัสฐาน เป็นต้น ทั้งนี้ ความจริงของแต่ละสังคมจึงมีความแตกต่างกันไปตามบริบทเฉพาะของสังคมนั้นๆ เช่น นายกรัฐมนตรีไทย ก็มีโครงสร้างและอำนาจต่างจากนายกรัฐมนตรีเกาหลีใต้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามความจริงเช่นนี้จะคงอยู่ในสังคมได้ก็ต่อเมื่อ คนในสังคมได้ให้คุณค่ากับสิ่งนั้นเพื่อรักษาสภาพของสิ่งที่สร้างขึ้นให้คงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงความจริงเหล่านั้นได้ เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างคนและสังคมมีลักษณะปฏิสัมพันธ์กัน กล่าวคือ โครงสร้างทางสังคมมีอิทธิพลต่อปัจเจกชนในฐานะสมาชิกของสังคม ในขณะที่เดียวกันปัจเจกชนก็มีความเป็นมนุษย์ที่มีการให้คุณค่า มีการเรียนรู้จากภายนอก และมีอิสระที่จะสร้างหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมนั้นด้วย (Bhaskar, 1989, pp. 76–77) ซึ่งสิ่งที่สร้างขึ้นนั้นจะส่งผลต่อสิ่งอื่นหรือกลไกความสัมพันธ์อื่นด้วย เพราะคนหนึ่งคนสามารถเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมได้หลายกลุ่ม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสร้าง

ขึ้นโดยพระราชดำริของรัชกาลที่ 5 เพื่อเป็นที่ให้การศึกษากับคนไทย โดยพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2486 เป็นตัวกำหนดโครงสร้างและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ พ.ร.บ. ดังกล่าวสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ อย่างไรก็ตาม สังคมก็ได้ให้คุณค่ากับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่าเป็นมหาวิทยาลัยอันดับต้นๆ ของประเทศ ทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีปัจจัยนำเข้าที่มีคุณภาพสูง ผู้ระบบมหาวิทยาลัยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เมื่อบัณฑิตที่จบจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยก็จะเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจผ่านองค์กรเอกชนหรือองค์กรของรัฐ ซึ่งจะสร้างคุณค่าต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยต่อไป

หรือ กรณีองค์กรระหว่างประเทศอย่างสหประชาชาติ (UN) ที่เป็นองค์กรที่เกิดจากการร่วมมือกันของนานาประเทศทั่วโลก ดังนั้นสหประชาชาติจึงเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากการสร้างของสังคม (social construct) อย่างไรก็ตาม สหประชาชาติก็มีอำนาจ (power) ที่นานาประเทศทั่วโลกที่เป็นสมาชิกให้การยอมรับ มีโครงสร้างในการดำเนินความสัมพันธ์กับตัวแสดงอื่นๆ เช่น การช่วยเหลือเด็กผู้ยากไร้ในประเทศด้อยพัฒนาที่เป็นหน้าที่ของ United Nations Children's Fund (UNICEF) เป็นต้น หรือ การออกกระเบียบบระดับระหว่างประเทศ (UN convention) ก็เป็นการแสดงถึงอำนาจที่ UN มีเหนือประเทศสมาชิก ว่าหากประเทศที่ลงนามใน Convention แล้วจะต้องปฏิบัติตามระเบียบนี้ ซึ่งประเทศที่เป็นสมาชิกต่างก็ให้คุณค่ากับระเบียบนี้ว่าเป็นสิ่งที่ประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนาจำเป็นต้องร่วมลงนาม เป็นต้น

ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงความจริงที่ได้รับการยอมรับในสังคมอาจทำได้โดยการที่สมาชิกในสังคมร่วมกันใช้อำนาจที่แต่ละคนครอบครองตามฐานะทางสังคม เพื่อเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ หรือปทัสฐาน หรือกลไกความสัมพันธ์อื่นๆ ในสังคม เป็นต้น ซึ่งเมื่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้รับการ

ยอมรับจากสมาชิกในสังคม ก็จะกลายเป็นความจริงที่สังคมสร้างขึ้นในบริบทนั้นๆ อย่างไรก็ตาม สิ่งต่างๆ ทางสังคมส่วนมากย่อมเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป (incremental) กล่าวคือ มีลักษณะของการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงจากฐานเดิมที่มี ดังนั้นความรู้จึงสามารถพัฒนาหรือเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมหรือบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย (historical view) อย่างไรก็ตาม เมื่อความจริงทางสังคมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงต้องมีการทำความเข้าใจความคิดของมนุษย์ต่อพฤติกรรมที่แสดงออกมาผ่านโครงสร้างหรือกลไกต่างๆ ทางสังคมด้วย หรืออาจต้องศึกษาว่าโครงสร้างหรือกลไกทางสังคมนั้นมีผลต่อความคิดของมนุษย์อย่างไร

การที่ผู้เขียนมีมุมมองด้านภววิทยาแบบผสมระหว่างสำนักคิดความ (แบบ Constructivism) และสำนักดัจนิยม กล่าวคือ สิ่งที่สังคมศาสตร์ศึกษาเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาแล้วทั้งสิ้น ซึ่งมีอำนาจและมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน อีกทั้งอยู่ในระบบเปิดที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามเงื่อนไขทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นความคิด การยอมรับ ความสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารและภาษา ดังนั้นความรู้ทางสังคมศาสตร์จึงมีความหลากหลาย และไม่หยุดนิ่ง ซึ่งพัฒนาไปพร้อมๆ กับการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางสังคม (historical view) ดังนั้นผู้เขียนจึงมองการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์ในลักษณะ ของ Scientific Research Programme ตามแนวคิดของ Lakatos ที่อธิบายว่าความรู้จะประกอบด้วยชุดของทฤษฎีที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ซึ่งแต่ละทฤษฎีจะมีแก่น (hard core) อยู่ที่จะคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง และจะมี Heuristic หรือแนวคิดที่ทำหน้าที่ปกป้องหรืออธิบายหรือปรับปรุงทฤษฎีนั้นๆ ให้สามารถคงอยู่ได้โดยรักษาแก่นของทฤษฎีไว้ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์ ที่พบว่าความรู้ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือสิ่งที่ศึกษาไม่ได้แล้ว จะค่อยๆ เสื่อมลง แต่ความรู้เก่าก็จะพัฒนา Heuristic

หรือแนวคิดใหม่ๆ ที่สามารถนำมาใช้อธิบายหรือสอดคล้องกับบริบทที่ศึกษามากยิ่งขึ้น เพื่อรักษาแก่นของทฤษฎีไว้ (Smith, 2000b, pp. 17–20)

ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เริ่มจากการโต้แย้งแนวคิดของ Maslow เรื่อง ทฤษฎีลำดับขั้นของความต้องการ 5 ขั้น ที่คนจะมีความต้องการในขั้นที่สูงกว่าก็ต่อเมื่อได้รับการตอบสนองในขั้นที่ต่ำกว่าแล้ว ว่าไม่สามารถใช้อธิบายในสังคมอิสลามได้ เนื่องจากคนที่นับถือศาสนาอิสลามสามารถอดอาหารซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานขั้นแรกของมนุษย์ได้ เพื่อบรรลุความต้องการขั้นที่สูงกว่า เป็นต้น จึงมีการพัฒนาทฤษฎีแรงจูงใจอื่นๆ เพื่อให้สามารถอธิบายได้ในบริบทที่ทฤษฎีของ Maslow ไม่สามารถอธิบายได้หรือในสถานการณ์อื่นๆ ได้ เช่น ทฤษฎีความคาดหวัง ทฤษฎีการเสริมแรง ทฤษฎี ERG เป็นต้น (วันชัย, 2548) สังเกตได้ว่าปรากฏการณ์ทางสังคมไม่สามารถหาความสม่ำเสมออย่างคงเส้นคงวาในทุกๆ สถานการณ์และทุกเวลาได้

จะเห็นได้ว่าความรู้ในเรื่องแรงจูงใจมีแนวคิดหรือทฤษฎีที่หลากหลายในการอธิบายแรงจูงใจ ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีระดับการวิเคราะห์หรือมีเงื่อนไขของทฤษฎีที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม การที่มีแนวคิดหรือทฤษฎีต่างๆ เหล่านี้ก็เพื่อให้สามารถอธิบายหรือทำความเข้าใจแรงจูงใจของมนุษย์ในมิติต่างๆ ให้ได้มากที่สุดนั่นเอง ซึ่ง Outhwaite (1998) เห็นว่าการที่โลกทางสังคมมีความหลากหลายในด้านที่มาของความรู้ น่าจะเป็นทรัพยากรในการสะท้อนภาพสังคมมากกว่าที่จะเป็นปัญหาทางสังคมศาสตร์ (Outhwaite, 1998, p. 301) ซึ่งสอดคล้องกับที่สำนักคิดความเชื่อว่าการพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมาในลักษณะเดียวกัน อาจมีเหตุผลในการกระทำแตกต่างกัน ดังนั้นความรู้ทางสังคมศาสตร์จึงควรมีความหลากหลายเพื่อที่จะสะท้อนความจริงทางสังคมได้มากที่สุด

ความรู้ทางสังคมศาสตร์จึงมีแก่นที่หลากหลาย อันนำไปสู่การมีแนวคิดหรือชุดของ

ทฤษฎีที่ใช้อธิบายหรือโต้แย้ง หรือสนับสนุนแก่นนั้นที่หลากหลายด้วย ดังนั้น ที่มาของความรู้ของแก่นหรือสาขาวิชาจึงไม่จำกัดวิธี (epistemological pluralists) (Moses & Knutsen, 2007, pp. 193–194) เนื่องจากเราต้องการเครื่องมือที่แตกต่างกันในการทำความเข้าใจหรืออธิบายธรรมชาติของสิ่งที่ศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันตามเวลา สถานที่ ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นต้น กล่าวคือจะต้องทำการศึกษาและพิจารณาวิธีการศึกษาที่จะใช้เป็นกรณีๆ ไป ซึ่งขึ้นอยู่กับสิ่งที่ศึกษาและประเด็นที่ต้องการศึกษา เช่น การศึกษาเศรษฐศาสตร์อาจใช้แนวทางศึกษาที่เอียงไปทางประจักษ์นิยม ประวัติศาสตร์ใช้วิธีการตีความเพื่อสร้างความเข้าใจ หรือ การศึกษาตัวแสดงนโยบายที่ยังไม่เคยมีใครศึกษาที่อาจใช้วิธีการ deductive ที่พัฒนามาจากความรู้ด้านตัวแสดงนโยบายเดิม แล้วไปศึกษาปรากฏการณ์จริงที่ต้องการศึกษา แล้วสรุปมาเป็นตัวแบบ หรือ การศึกษาการต่อต้านคอร์รัปชันอาจใช้การศึกษาเปรียบเทียบ เป็นต้น ทั้งนี้ การแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์นอกจากจะต้องมุ่งทำความเข้าใจสาเหตุของการเกิดปรากฏการณ์ (ตามเป้าหมายของความรู้เชิงการตีความ) แล้ว ยังจะต้องชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย (ตามเป้าหมายของความรู้ของสังคมนิยม)

อย่างไรก็ตาม ความรู้ในลักษณะ Scientific Research Programme นี้ ล้วนมีที่มาจากความรู้เดิมทั้งสิ้น เนื่องจากต้องรักษาแก่นของรู้นั้นๆ ไว้ ทำให้หน้าที่ของนักสังคมศาสตร์คือ การสร้างแนวคิดหรือปรับปรุง Heuristic เพื่ออธิบายหรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาให้ได้ หรือ อาจเรียกว่าเป็นการอุดช่องว่างของทฤษฎีเก่าที่ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในปัจจุบันหรือปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้นั่นเอง

ทั้งนี้ การประเมินความรู้ ของแต่ละสาขาเป็นการพัฒนาภายใต้ Scientific Research Programme

นั้นๆ กล่าวคือ เมื่อทฤษฎีหรือแนวคิดที่เป็น Heuristic นั้นสามารถตอบคำถามหรือสามารถอธิบายหรือทำความเข้าใจสิ่งที่ศึกษาหรือปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้หรือไม่ หากไม่ได้ก็จะนำไปสู่การระบุปัญหาของ Heuristic นั้น เพื่อพัฒนา Heuristic ใหม่ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างสมจริงและใกล้เคียงที่สุด หรือทำความเข้าใจปรากฏการณ์ได้สมเหตุสมผลที่สุด เป็นต้น

หากพิจารณาเป้าหมายหลักของสังคมศาสตร์ อันเกิดขึ้นพร้อมกับการเกิดรัฐ ที่คนในสังคมในสมัยนั้น ต่างก็พยายามหาแนวทางการได้มาซึ่งรัฐที่ดี ต่อมาเมื่อมีรัฐที่ดีแล้วก็พยายามหาการได้มาซึ่งผู้ปกครองที่ดี อันเป็นการตอบคำถามเชิงปทัสฐาน หรือ “ควรเป็นอย่างไร” เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมที่เป็นอยู่และเพื่อพัฒนาสังคมต่อไป ดังนั้นความรู้ที่ดีจึงควรเป็นความรู้ที่สามารถตอบคำถามของสังคมได้ หรือสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้นั่นเอง

ตัวอย่างเช่น การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific management) ของ Taylor ที่เชื่อว่าหน้าที่ของผู้บริหารระดับกลางคือการหาวิธีการที่ดีที่สุด (one best way) ซึ่งก็คือการลดเวลาในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์เก็บและบันทึกข้อมูล อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ก็ได้อุกโขมติโดยกลุ่มศึกษาแรงจูงใจ โดยเชื่อว่าประสิทธิภาพสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน เป็นต้น อย่างไรก็ตามด้วยความที่แนวคิดมีสถานะเป็น Heuristic ดังนั้นความรู้ที่ถูกโจมตีก็สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้ ภายใต้บริบทหนึ่ง ทำให้ความรู้ในลักษณะ Heuristic นี้ไม่ถูกทำลายไปทีเดียว

ด้วยเหตุที่ความรู้ทางสังคมศาสตร์มีหลายสาขาซึ่งแบ่งเป็น Scientific Research Programme แยกกันจึงทำให้แต่ละ Programme พัฒนาภายใต้ Programme ของตนเอง ส่งผลให้สังคมศาสตร์มีความหลากหลายในแง่ของ epistemology อย่างไรก็ตามทฤษฎีหรือแนวคิดทางสังคมศาสตร์มักมีจุดอ่อน

เสมอ เนื่องจากลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ทางสังคมและความเป็นมนุษย์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งในแง่โครงสร้าง และความเป็นปัจเจกบุคคล กล่าวคือบริบททางสังคม และ social construct มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น ทฤษฎีหรือแนวคิดที่สามารถอธิบายได้ในช่วงเวลาและสถานที่หนึ่ง อาจจะไม่สามารถอธิบายในอีกช่วงเวลาหรืออีกสถานที่หนึ่งได้ ดังนั้น ความรู้ทางสังคมศาสตร์จึงเป็น knowledge in context ซึ่งเกิดจากการรับรู้ร่วมกันหรือการสร้างร่วมกันของคนในสังคมนั้น ดังนั้น ความก้าวหน้าทางความรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสังคมผ่านการสื่อสารและภาษา กล่าวคือจะอย่างไรให้คนต่างสังคมกันเห็นสิ่งเดียวกันแล้วเกิดความคิดเดียวกันหรือเข้าใจร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว เพื่อมุ่งไปสู่ความจริงของสังคมระดับโลกมากที่สุด และจะต้องสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การค้นหาคำถามวิทยาของสังคมศาสตร์ย่อมต้องพิจารณาความเป็นจริงทางสังคม หรือ ลักษณะการมีอยู่ของสิ่งต่างๆ ที่สังคมศาสตร์ศึกษา ซึ่งในแต่ละสังคมย่อมมีบริบทการรับรู้ การตีความของสมาชิกในสังคมที่แตกต่างกันไป ทำให้ความจริงหรือการมีอยู่ของแต่ละสังคมแตกต่างกัน ส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันในเชิงความสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ด้วย จากลักษณะความเป็นจริงทางสังคมเช่นนี้ จึงทำให้มนุษย์สามารถมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงความเป็นจริงทางสังคมได้ หากสมาชิกในสังคมยอมรับ ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้เขียนจึงเสนอความเห็นที่ว่าความรู้ทางสังคมศาสตร์มีความหลากหลาย และสามารถเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาได้ตลอดเวลา ทั้งนี้สาระหรือแก่นของความรู้ในประเด็นต่างๆ ก็ยังคงมีอยู่ นอกเสียจากว่า มนุษย์จะสามารถค้นพบ หรือ

พัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถตรวจสอบหรือพิสูจน์ความจริงได้ ดังเช่น วิทยาศาสตร์พัฒนากล้องโทรทรรศน์เพื่อพิสูจน์การมีอยู่ของดวงดาวต่างๆ ในระบบสุริยะจักรวาล

เอกสารอ้างอิง

- วันชัย มีชาติ. (2548). *พฤติกรรมกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. (2542). *การอธิบายกับการวิเคราะห์ทางการเมือง: ข้อพิจารณาเบื้องต้นในเชิงปรัชญาสังคมศาสตร์*. โครงการผลิตตำราและเอกสารการสอน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- Bhaskar, R. (1989). *Reclaiming reality: A critical introduction to contemporary philosophy*. London: Verso.
- Blaikie, N. (2000). *Designing social research: The logic of anticipation*. Blackwell: Polity Press.
- Brown, G. D., & Brown, D. (1975). *A survey of the social sciences*. New York: McGraw-Hill.
- Gordon, S. (1991). *The history and philosophy of social science*. London: Routledge.
- Gupta, D. K. (2001). *Analyzing public policy: Concepts, tools, and techniques*. Washington D.C.: CQPress.
- Halfpenny, P. (2001). Positivism in the twentieth century. In G. Ritzer & B. Smart (Eds.). *Handbook of Social Theory* (pp. 371–385). London: SAGE.
- Hunt, E. F. (1966). *Social science: An introduction to study of society*. NY: The Macmillan.
- Kuhn, T. S. (1970). *The structure of scientific revolutions*. Illinois: Chicago Press.
- Manicas, P. T. (1987). *A history and philosophy of the social sciences*. NY: Basil Blackwell.
- Marsh, D., & Furlong, P. (2002). A skin not a sweater: Ontology and epistemology in political science. In D. Marsh & G. Stoker (Eds.). *Theory and Methods in Political Science* (pp. 17–41). NY: Palgrave Macmillan.
- Mir, R. & Watson, A. (2000). Strategic management and the philosophy of science: The case for a constructivist methodology, *Strategic Management Journal*, 21 (9), 941–953.
- Moses, J. W. & Knutsen, T. L. (2007). *Way of knowing: Competing methodologies in social and political research*. NY: Palgrave.
- Outhwaite, W. (1998). Naturalisms and anti-naturalisms. In M. J. Smith (Ed.). *Philosophy & methodology of the social sciences: Understanding social scientific practice* (Vol.2) (pp. 285–303). (2005). London : SAGE.
- Outhwaite, W. (1999). The philosophy of social science. In B. S. Turner (Ed.). *The Blackwell companion to social theory* (pp. 47–70). Oxford: Blackwell.
- Rudner, R. S. (1966). *Philosophy of social science*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Runciman, W. G. (1969). *Social science and political theory*. Great Britain: Cambridge University Press.
- Smith, M. J. (2000a). Empiricism, idealism, realism. In M. J. Smith (Ed.). *Philosophy & methodology of the social sciences: Understanding social scientific practice* (Vol.2) (pp. 319–367). (2005). London: SAGE.
- Smith, M. J. (2000b). Philosophy of science and its relevance for the social science. In D. Burton (Ed.). *Research training for social scientists*

- (pp. 5–20). London: SAGE.
- Schütz, A. (1953). Common-sense and scientific interpretation of human action. In M. J. Smith (Ed.), *Philosophy & methodology of the social sciences: Understanding social scientific practice* (Vol.2) (pp. 51–91). (2005). London: SAGE.
- Wendt, A. (1999). *Social theory of international politics*. Cambridge: Cambridge University.
- Wisdom, J. O. (1987). *Philosophy of the social sciences*. England: Avebury.

TRANSLATED THAI REFERENCES

- Meechart, W. (2005). *Public organization: Managerial behavior*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Limmanee, A. (1999). *Political explanation and analysis: Primary consideration in philosophy of social science*. Bangkok: Producing Textbook and Teaching Document Project of Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. [in Thai]